บทความวิชาการ

ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีและการเมืองไทย

MACHIAVELLI'S POLITICAL PHILOSOPHY AND THAI POLITICS

กัญจน์ณัฏฐ์ พฤฒยางกูร[1*]

Kanchanat Bridhyankura[1*]

*Corresponding Author E-mail: kbridhyankura@gmail.com

Received June 24, 2026; Revised July 29, 2026; Accepted August 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการเมืองไทย โดยนำปรัชญาการเมืองของนิโคโล มาคิอาเวลลี จากงานเขียน "The Prince" มาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจ แนวคิดหลักที่นำมาใช้ ได้แก่ ธรรมชาติมนุษย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การแยกการเมืองออกจากศีลธรรม หลักการรักษาอำนาจด้วยการประคองความสัมพันธ์กับผู้มีทรัพยากรและอิทธิพล ตลอดจนแนวคิดเรื่องคุณธรรมแห่งพลเมือง (Virtù) และการถ่วงดุลอำนาจในสาธารณรัฐ จากการศึกษาพบว่านับตั้งแต่การเมืองไทยเปลี่ยนผ่านจากอำนาจนิยมทางทหารสู่ยุคประชาธิปไตย กลุ่มทุนได้เข้ามากำหนดทิศทางนโยบายผ่านเครือข่ายอุปถัมภ์และการสนับสนุนพรรคการเมือง สะท้อนให้เห็นว่าตรรกะการรักษาอำนาจแบบมาคิอาเวลลียังคงดำเนินอยู่ในโครงสร้างการเมืองไทย การเปรียบเทียบหลักปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีกับบริบทไทยชี้ให้เห็นว่า เมื่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุนเข้ามาแทนที่การมีส่วนร่วมของประชาชน ความชอบธรรมของผู้ปกครองย่อมถูกบั่นทอนลง ดังที่มาคิอาเวลลีเตือนไว้ว่าอำนาจที่ปราศจากความไว้วางใจจากประชาชนย่อมไม่มั่นคง บทความนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไข อาทิ การถ่วงดุลเชิงสถาบันที่เป็นอิสระจากทั้งอำนาจทหารและอำนาจทุน การสร้างความเป็นอิสระทางทรัพยากรของพรรคการเมือง การสร้างความชอบธรรมเชิงรูปธรรมผ่านความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้ การเสริมสร้างสำนึกพลเมืองที่เข้มแข็ง และการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดของกรอบคิดมาคิอาเวลลีในบริบทรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งความชอบธรรมจากประชาชนมีน้ำหนักไม่น้อยไปกว่าการควบคุมทรัพยากรอำนาจ

คำสำคัญ: ปรัชญาการเมือง; การเมืองไทย; มาคิอาเวลลี

[1] นักวิชาการอิสระ

[1] Independent Scholar

Abstract

This article analyzed the relationship between political power and economic interest groups in Thai politics, employing Niccolò Machiavelli's political philosophy from "The Prince" as an analytical framework. The key concepts drawn upon included the self-interested nature of human beings, the separation of politics from morality, the maintenance of power through cultivating relationships with those who possess resources and influence, as well as the notions of civic virtue (virtù) and the balancing of power within a republic. The study was found that since Thailand's transition from military authoritarianism to democracy, capital groups have increasingly shaped policy directions through patronage networks and political party financing, reflecting the persistence of Machiavellian power-maintenance logic within Thai political structures. A comparison of Machiavelli's principles with the Thai context revealed that when the interests of capital groups displace public participation, the legitimacy of rulers is inevitably undermined consistent with Machiavelli's warning that power without the trust of the people is inherently unstable. The article proposed several remedial approaches, including institutional checks and balances independent of both military and capital influence, financial autonomy for political parties, the establishment of substantive legitimacy through verifiable transparency, the strengthening of civic consciousness, and the creation of genuine channels for public participation in political decision-making. The analysis also identified limitations of the Machiavellian framework in the context of modern democratic states, where popular legitimacy carries no less weight than the control of power resources.

Keywords: Political philosophy; Thai politics; Machiavelli

บทนำ

นิโคโล มาคิอาเวลลี (Niccolò Machiavelli) นักคิดการเมืองชาวฟลอเรนซ์ในยุคเรเนซองส์ ได้นำเสนอปรัชญาการเมืองที่แยกการใช้อำนาจออกจากกรอบคุณธรรมในอุดมคติผ่านงานเขียน "The Prince" โดยมุ่งอธิบายความเป็นจริงของการปกครองบนพื้นฐานธรรมชาติมนุษย์และการรักษาเสถียรภาพของรัฐ (Niccolo Machiavelli, 1950) แนวคิดสำคัญของมาคิอาเวลลีประกอบด้วยการมองว่ามนุษย์มีธรรมชาติเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ผู้ปกครองจำเป็นต้องใช้ทั้งพลังอำนาจและไหวพริบในการรักษาเสถียรภาพ และต้องประคองความสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีทรัพยากรและอิทธิพลเพื่อค้ำจุนอำนาจของตน ปรัชญาเหล่านี้ แม้ว่าจะถูกเสนอขึ้นในบริบทของนครรัฐอิตาลีเมื่อห้าร้อยกว่าปีที่ผ่านมา แต่ยังคงสามารถอธิบายพลวัตทางการเมืองร่วมสมัยได้อย่างดี โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ผลประโยชน์ของกลุ่มทุนเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ (ธีระวิทย์ เหลืองอุบล, 2523)

ซึ่งการเมืองไทยนับเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน นับตั้งแต่การเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยมทางทหารสู่ยุคประชาธิปไตย กลุ่มทุนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเมืองผ่านหลากหลายกลไก ทั้งการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง เครือข่ายอุปถัมภ์ระหว่างนายทุนกับนักการเมืองและข้าราชการ ตลอดจนการแทรกแซงกระบวนการนิติบัญญัติ ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจทุน ทำให้ผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้มีอำนาจมักมีน้ำหนักเหนือผลประโยชน์สาธารณะ (Michael, W., 2007) จนนำไปสู่คำถามสำคัญเกี่ยวกับความชอบธรรมและความยั่งยืนของระบบการเมืองไทยในระยะยาว แม้จะมีงานวิชาการจำนวนมากที่ศึกษาปรัชญาของมาคิอาเวลลีในเชิงทฤษฎีและงานที่วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจในการเมืองไทยแยกกันอยู่ แต่ยังมีงานที่นำกรอบคิดของมาคิอาเวลลีมาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักการเมืองกับกลุ่มทุนในบริบทเฉพาะของไทยอยู่ค่อนข้างจำกัด บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการเมืองไทย โดยใช้ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีเป็นกรอบในการทำความเข้าใจ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตั้งอยู่บนฐานความเป็นจริงของอำนาจ

ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี

นิโคโล มาคิอาเวลลี (Niccolo Machiavelli) เป็นนักปรัชญาการเมืองชาวอิตาลีที่มีชื่อเสียงในยุคเรเนซองส์ ผลงานที่สำคัญที่สุดของเขาคือหนังสือ "The Prince" ซึ่งเป็นการวิเคราะห์และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองและการใช้อำนาจทางการเมือง โดยปรัชญาการเมืองหลักของมาคิอาเวลลี มีดังนี้

1) ธรรมชาติของมนุษย์ มาคิอาเวลลีมองว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่เห็นแก่ตัว โกหกหลอกลวง และทะเยอทะยาน มนุษย์มักจะเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจและผลประโยชน์ของตนเอง การปกครองจึงจำเป็นต้องใช้อำนาจในการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อย การใช้กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการปกครอง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม การรักษาอำนาจและการควบคุมความนิยมทางสังคมต้องอาศัยความเฉลียวฉลาดในการตัดสินใจและการใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสถียรภาพในรัฐโดยไม่ให้เกิดการต่อต้านจากประชาชน การสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนยอมรับและสนับสนุนระบบการปกครอง ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง (กษิดิศ รอดน้อย และพระชาณรงค์ ประเสริฐศรี, 2566)

2) การใช้อำนาจ มาคิอาเวลลีเชื่อว่าผู้ปกครองควรใช้อำนาจทุกวิถีทางเพื่อรักษาอำนาจและความมั่นคงของรัฐ การใช้อำนาจนี้อาจหมายรวมถึงการใช้ความรุนแรง การโกหกหลอกลวง หรือการไม่รักษาสัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและความมั่นคงของรัฐ แม้ว่าจะดูขัดแย้งกับหลักจริยธรรม แต่ในมุมมองของมาคิอาเวลลีผู้ปกครองจำเป็นต้องควบคุมและรักษาสถานการณ์ทางการเมืองอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายหรือภัยคุกคามจากทั้งภายนอกและภายใน รวมไปถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่ซับซ้อนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

3) การแยกการเมืองออกจากศีลธรรม มาคิอาเวลลีเสนอว่าการเมืองควรแยกออกจากศีลธรรม ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเป็นคนดีจริงๆ แต่ควรทำตัวให้ดูเป็นคนดีมีศีลธรรมเพื่อให้ได้รับความเกรงกลัวและความรักจากประชาชน การแยกการเมืองออกจากศีลธรรมนี้ทำให้มาคิอาเวลลีถูกมองว่าเป็นผู้เสนอทฤษฎีการเมืองแบบใช้อำนาจและเพิกเฉยต่อจริยธรรม แต่ในมุมของมาคิอาเวลลีเขาต้องการชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนและความจริงจังของการเมืองที่ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยหลักศีลธรรมเพียงอย่างเดียว ผู้ปกครองต้องมีความเฉลียวฉลาดในการตัดสินใจเพื่อรักษาอำนาจและเสถียรภาพของรัฐ คำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาว ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับจริยธรรมในทางปฏิบัติ และยังมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองในยุคสมัยต่อมาอย่างมาก (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2561)

4) การปกครองแบบราชาธิปไตย มาคิอาเวลลียกย่องการปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีการสืบทอดอำนาจและตำแหน่งทางสายเลือด เขาเชื่อว่าจะมีความได้เปรียบมากกว่าการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้ง เนื่องจากช่วยสร้างเสถียรภาพและความต่อเนื่องในนโยบายของรัฐ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการรักษาความสงบเรียบร้อยและผลประโยชน์ของประชาชนในระยะยาวผู้นำที่มีความมั่นคงในอำนาจย่อมสามารถตอบสนองกับปัญหาอุปสรรคและความท้าทายได้อย่างเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและการบริหาร

จัดการความคิดเห็นสาธารณะยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้นำและพร้อมให้การสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐ (ธีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี, 2543)

5) ผลประโยชน์ของรัฐ มาคิอาเวลลีระบุไว้ใน “The Prince” ว่าผู้ปกครองที่ชาญฉลาดต้องรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีทรัพยากรและอิทธิพลเพียงพอที่จะค้ำจุนอำนาจของตน การให้ผลประโยชน์แก่กลุ่มทุนจึงไม่ใช่การทุจริต หากแต่เป็นกลยุทธ์ในการรักษาอำนาจ อย่างไรก็ตามผู้ปกครองต้องสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของชนชั้นนำกับประชาชน หากเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปย่อมนำไปสู่ความไม่มั่นคง ผู้ปกครองที่ปล่อยให้กลุ่มทุนครอบงำนโยบายของรัฐอย่างสมบูรณ์ย่อมสูญเสียความชอบธรรมในสายตาประชาชน และนำไปสู่ความเสื่อมถอยของอำนาจในระยะยาว (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเกอร์, 2546)

ดังนั้น แนวคิดของมาคิอาเวลลีจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเมืองและการปกครองนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงเป็นที่ถกเถียงและศึกษาในวงการปรัชญาการเมืองอย่างต่อเนื่อง ปรัชญาการเมืองของเขาตั้งอยู่บนฐานที่มองมนุษย์ตามความเป็นจริงมากกว่าอุดมคติ โดยเสนอว่าผู้ปกครองต้องใช้อำนาจและกลยุทธ์อย่างยืดหยุ่น แม้บางครั้งจะขัดกับหลักจริยธรรม เพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐและความสมดุลของผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม แนวคิดนี้จึงยังคงเป็นกรอบสำคัญในการศึกษาและตีความพฤติกรรมทางการเมืองในบริบทที่ซับซ้อน สะท้อนให้เห็นว่ามาคิอาเวลลีให้ความสำคัญกับความจริงที่มีประสิทธิผลของอำนาจมากกว่าการยึดติดอยู่กับคุณธรรมในอุดมคติ

การเมืองไทยในยุคของนายทุน

การเมืองไทยในยุคของนายทุน การที่กลุ่มทุนมีอิทธิพลมีผลต่อการตัดสินใจทางนโยบายและการเลือกตั้งส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในสังคม มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

1) อิทธิพลของนายทุนในระบบการเมือง นายทุนหรือกลุ่มทุนรายใหญ่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบายของรัฐบาล นายทุนเหล่านี้มักจะสนับสนุนพรรคการเมืองและนักการเมืองที่สามารถตอบสนองผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองได้ ผ่านการสนับสนุนทางการเงินและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง กลไกนี้ทำให้นายทุนมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายและการบริหารประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสและความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐ เนื่องจากนโยบายที่ออกมาอาจไม่สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนทั่วไป แต่กลับเป็นไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มทุนเพียงบางส่วนเท่านั้น (พลอย ธรรมาภิรานนท์, 2560)

2) การเปลี่ยนแปลงจากยุคขุนศึกสู่ยุคนายทุน การเมืองไทยได้เปลี่ยนแปลงจากยุคที่กองทัพครองอำนาจสู่ยุคที่กลุ่มทุนเข้ามามีบทบาทนำ การเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

อุตสาหกรรม การเปิดโอกาสให้นายทุนสามารถเข้าถึงศูนย์กลางอำนาจและกำหนดทิศทางการเมืองและนโยบายของประเทศได้ ส่งผลให้เกิดรูปแบบความขัดแย้งใหม่ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างกันในสังคม (สุรีย์ ศิลาวงษ์, 2567)

3) ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนและข้าราชการ นายทุนไทยมักจะสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับข้าราชการและนักการเมืองผ่านกลไกหลายรูปแบบ ทั้งการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงเป็นกรรมการบริษัท การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในกระบวนการออกใบอนุญาตหรือสัมปทานของรัฐ เครือข่ายเหล่านี้ทำให้กลุ่มทุนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่ได้เปรียบในเชิงธุรกิจ ขณะเดียวกันก็บิดเบือนกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจและสังคมให้ตอบสนองกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าสาธารณประโยชน์ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

4) การมีส่วนร่วมของนายทุนในกระบวนการเลือกตั้ง การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยในไทยไม่ได้ดำเนินไปอย่างเป็นอิสระจากอิทธิพลของกลุ่มทุน นายทุนเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนผู้สมัครและพรรคการเมือง ทั้งในรูปแบบที่เปิดเผยและที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งส่งผลต่อทั้งผลการเลือกตั้งและทิศทางนโยบายหลังการจัดตั้งรัฐบาล อิทธิพลดังกล่าวไม่เพียงแต่กำหนดองค์ประกอบของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ยังหล่อหลอมทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวอีกด้วย (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2559)

การเมืองไทยในยุคของนายทุนสะท้อนแนวคิดของมาคิอาเวลลีได้อย่างชัดเจน กล่าวคือผู้ปกครองและกลุ่มทุนต่างใช้ทั้งอำนาจและกลยุทธ์เพื่อรักษาผลประโยชน์และเสถียรภาพของตนผ่านเครือข่ายอุปถัมภ์ การสนับสนุนการเลือกตั้ง และการแทรกแซงนโยบาย อย่างไรก็ตามมาคิอาเวลลีเตือนว่าการปล่อยให้กลุ่มทุนครอบงำอำนาจรัฐอย่างสมบูรณ์ย่อมบั่นทอนความชอบธรรมของผู้ปกครองและนำไปสู่ความไม่มั่นคงในระยะยาว การทำความเข้าใจกลไกเหล่านี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการปฏิรูประบบการเมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการหรือต่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

ที่มา: กัญจน์ณัฏฐ์ พฤฒยางกูร

การเปรียบเทียบแนวทางการแก้ไขปัญหาการเมืองไทยกับปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี

การแก้ไขปัญหาการเมืองไทยที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจเงินตามหลักปรัชญาของมาคิอาเวลลีเขาเสนอว่าเพื่อรักษาความมั่นคงและอำนาจ ผู้ปกครองอาจจำเป็นต้องใช้อำนาจและกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายและแนวทางในการจัดการปัญหาต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเมืองไทยได้ดังนี้

1) การเสริมสร้างระบบการปกครองที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่น มาคิอาเวลลีเสนอว่าระบบการปกครองที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์ และมีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and Balances) ที่แข็งแกร่ง เพื่อให้ระบบสามารถ “ดูดซับ” ความขัดแย้งได้โดยไม่ต้องพึ่งการล้มกระดาน ระบบการเมืองไทยมีกลไกถ่วงดุลที่เปราะบางกว่าแบบจำลองของมาคิอาเวลลีอย่างมาก องค์กรอิสระเช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และศาลรัฐธรรมนูญ มักถูกวิพากษ์ว่าไม่ได้ทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจอย่างแท้จริง หากแต่กลายเป็นเครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในบางจังหวะทางการเมือง นอกจากนี้การรัฐประหารที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประวัติศาสตร์ไทยยังสะท้อนให้เห็นว่าระบบการปกครองยังขาดความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับวิกฤตทางการเมืองภายในกรอบสถาบัน

2) การควบคุมและบริหารทรัพยากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคที่นครรัฐอิตาลีอย่างฟลอเรนซ์ มิลาน และเวนิส ต้องพึ่งพาทหารรับจ้าง (Condottieri) เป็นกองกำลังหลัก ซึ่งมาคิอาเวลลีเห็นว่าเป็นภัยร้ายแรง เพราะทหารรับจ้างภักดีต่อเงินไม่ใช่ต่อรัฐ ทำให้ผู้ปกครองต้องยอมสูญเสียทรัพยากรมหาศาลและตกเป็นตัวประกันของกองกำลังเหล่านั้น มาคิอาเวลลีจึงเสนอให้สร้าง "กองทัพของตนเอง" (Armi Proprie) จากพลเมืองของรัฐเอง เพื่อลดการพึ่งพิงภายนอก ผู้ปกครองควรควบคุมและบริหารทรัพยากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาอิสระในการดำเนินนโยบายตามเจตจำนงสาธารณะ ลดการพึ่งพาอำนาจภายนอกและปิดช่องทางที่กลุ่มผลประโยชน์จะเข้ามาแทรกแซง ขณะที่ปัญหาของการเมืองไทยไม่ได้อยู่ที่ทหารรับจ้าง แต่อยู่ที่ระบบเศรษฐกิจการเมืองที่ทำให้พรรคการเมืองต้องพึ่งพาเงินทุนจากกลุ่มนายทุนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน นักการเมืองไทยจำนวนมากต้องอาศัยทุนจากกลุ่มธุรกิจในการลงเลือกตั้ง สร้างฐานเสียง และดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เมื่อได้อำนาจแล้วจึงต้องตอบแทนด้วยสัมปทาน นโยบาย หรือการจัดซื้อจัดจ้างที่เอื้อประโยชน์ ซึ่งเป็นวัฏจักรแห่งการพึ่งพาที่ทำให้รัฐสูญเสียอิสระในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

3) การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน ในบทที่ 18 ของ The Prince มาคิอาเวลลีเขียนว่าผู้ปกครองต้องเป็นทั้ง “สิงโต” เพื่อข่มขู่หมาป่า และ “สุนัขจิ้งจอก” เพื่อหลบกับดัก คือต้องมีทั้งพลังอำนาจและไหวพริบที่สำคัญต้องรู้จัก “แสดง” คุณธรรมต่อหน้าประชาชนแม้ไม่ได้ยึดมั่นอย่างจริงจัง เพราะคนส่วนใหญ่ตัดสินผู้ปกครองจากสิ่งที่ “เห็น” ไม่ใช่สิ่งที่ "เป็น" แนวคิดนี้ชี้ว่าความเชื่อมั่นจากประชาชนเป็นทรัพยากรทางอำนาจที่สำคัญยิ่ง ผู้ปกครองที่ได้รับความเชื่อมั่นย่อมมีอำนาจต่อรองกับกลุ่มทุนได้มากขึ้น ขณะที่ผู้ขาดความเชื่อมั่นมักต้องพึ่งพิงกลุ่มทุนเพื่อรักษาอำนาจ ในอดีตนักการเมืองจำนวนมากใช้กลยุทธ์สร้างภาพลักษณ์ผ่านการทำบุญ การแสดงตนเป็นผู้อุปถัมภ์ชุมชน หรือการปรากฏตัวในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อสร้างความชอบธรรมในสายตาประชาชน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แตกต่างคือในยุคของมาคิอาเวลลี สื่อมวลชนยังไม่มีอำนาจตรวจสอบมากนัก สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน มีความเปราะบางกว่าที่มาคิอาเวลลีคาดคิดไว้มาก เมื่อภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นถูกเปิดโปงว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง ความไว้วางใจของประชาชนจะพังทลายอย่างรวดเร็ว

4) การเสริมสร้างความรู้และการศึกษา มาคิอาเวลลีให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับคุณธรรมแห่งพลเมือง (*Virtù*) หมายถึง ความกล้าหาญ ความสามารถ และจิตสำนึกสาธารณะที่รักษา

เสรีภาพของสาธารณรัฐไว้ได้ ในบริบทการเมืองไทย ปัญหาการซื้อเสียงและระบบอุปถัมภ์สะท้อนภาวะที่พลเมืองส่วนหนึ่งยังขาดคุณธรรมแห่งพลเมืองในความหมายของมาคิอาเวลลี คือขาดจิตสำนึกที่จะปฏิเสธอำนาจเงินและยืนหยัดบนหลักการ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากระบบการศึกษาที่เน้นการท่องจำมากกว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ประกอบกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบทที่ทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้จำกัด

5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มาคิอาเวลลีเน้นย้ำว่าการปกครองที่เข้มแข็งต้องเปิดให้ประชาชนมีช่องทางระบายความไม่พอใจอย่างเป็นระบบ เพราะหากเกิดความไม่พอใจสะสมอาจระเบิดเป็นความรุนแรงหรือเกิดการปฏิวัติได้ การเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริงและยังเป็นการลดทอนอิทธิพลของกลุ่มทุน ขณะที่การเมืองไทยในปัจจุบันแม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติสิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายหรือถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่ง แต่ในทางปฏิบัติกลไกเหล่านี้ยังมีเงื่อนไขที่ซับซ้อน ประชาชนบางกลุ่มรู้สึกว่าเสียงของตนไม่มีความหมาย และหันไปแสดงออกผ่านการชุมนุมบนท้องถนน ซึ่งมักนำไปสู่วิกฤตการเมือง เหตุการณ์ตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยฯ ไปจนถึงกลุ่มคณะราษฎร ล้วนสะท้อนภาวะที่มาคิอาเวลลีเตือนไว้ว่า เมื่อระบบปิดกั้นช่องทางระบาย ความขัดแย้งจะถูกบังคับให้ออกนอกระบบ

สรุปได้ว่า การนำแนวคิดของมาคิอาเวลลีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการเมืองไทยที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจของกลุ่มทุน จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อสร้างระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น การนำปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางการเมืองการปกครองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะช่วยลดอิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ที่แอบแฝงได้ในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีและการเปรียบเทียบกับบริบทการเมืองไทยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ
ที่มา: กัญจน์ณัฏฐ์ พฤฒยางกูร

สรุป

การวิเคราะห์ปัญหาการเมืองไทยผ่านกรอบปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีช่วยให้เข้าใจพลวัตของการใช้อำนาจในบริบทที่กลุ่มทุนเข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตั้งอยู่บนฐานความเป็นจริงของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจทุน สรุปได้ดังนี้

1) การถ่วงดุลเชิงสถาบัน การออกแบบสถาบันทางการเมืองที่มีอิสระอย่างแท้จริงจากทั้งอำนาจทหารและอำนาจทุน สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ และเปิดช่องทางให้ความขัดแย้งถูกจัดการภายในกรอบของระบบแทนที่จะถูกระงับด้วยกำลัง การสร้างความไว้วางใจระหว่าง

ประชาชนและผู้ปกครองจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

2) ความเป็นอิสระทางทรัพยากร การนำหลักปรัชญาทางการเมืองเรื่อง “กองทัพของตนเอง” ของมาคิอาเวลลีมาปรับใช้ในเชิงเปรียบเทียบการปฏิรูปการเงินพรรคการเมือง เช่น การจัดสรรเงินอุดหนุนพรรคจากภาษีอากรอย่างเพียงพอ การกำหนดเพดานค่าใช้จ่ายในการหาเสียง และการเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินบริจาค จะเป็นการสร้าง “กองทัพทางการเงินของตนเอง” ให้แก่พรรคการเมือง ลดการพึ่งพิงกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และทำให้รัฐมีอิสระในการบริหารทรัพยากรได้อย่างแท้จริง

3) ความชอบธรรมเชิงรูปธรรม การสร้างความไว้วางใจจึงต้องก้าวข้ามจากการ “แสดง” คุณธรรมตามแบบมาคิอาเวลลี ไปสู่ความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้จริง เช่น การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน การถ่ายทอดการประชุมสาธารณะ และการเปิดข้อมูลงบประมาณให้ประชาชนเข้าถึงได้ ความไว้วางใจเช่นนี้ต้องอาศัยช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างและนโยบายที่ตอบสนองผลประโยชน์สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ จึงจะช่วยถ่วงดุลอำนาจเงินได้อย่างยั่งยืน

4) การสร้างสำนึกพลเมืองที่เข้มแข็ง การเสริมสร้างคุณธรรมแห่งพลเมืองของพลเมืองไทย การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาให้เน้นวิชาพลเมืองศึกษา (Civic Education) การเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับการถกเถียงทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และการสนับสนุนสื่อมวลชนที่มีคุณภาพเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน การสร้างสถาบันการศึกษาและโครงการฝึกอบรมด้านการเมืองจึงเป็นก้าวสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ เพิ่มความตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนในอนาคต

5) การเปิดช่องทางระบายความไม่พอใจในระบบ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมและมีผลในทางปฏิบัติ เช่น การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจมากขึ้น การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดให้ประชาชนร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อให้ “เสียงของประชาชน” มีน้ำหนักและมีความหมายในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง การสร้างช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างรัฐและประชาชนจึงเป็นกลไกที่ทำให้ระบบการกำกับดูแลมีความยืดโยงและรับผิดชอบต่อสาธารณะมากขึ้นในระยะยาว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีที่ว่า ความมั่นคงของผู้ปกครองไม่อาจแยกออกจากความชอบธรรมในสายตาประชาชนได้ การถ่วงดุลเชิงสถาบัน ความเป็นอิสระทางทรัพยากร ความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้ สำนึกพลเมืองที่เข้มแข็ง และช่องทางการมีส่วนร่วมที่มีผลในทางปฏิบัติ ล้วนเป็นกลไกที่ช่วยลดการพึ่งพิงอำนาจเงินของนักการเมืองและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การนำหลักการดังกล่าว

ไปใช้ไม่ได้หมายความว่าต้องยอมรับการเมืองแบบไร้จริยธรรม หากแต่เป็นการยืนอยู่บนความเข้าใจความเป็นจริงของอำนาจ แล้วออกแบบกลไกเชิงสถาบันที่ทำให้อำนาจนั้นถูกใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การปฏิรูปการเมืองไทยจึงต้องอาศัยทั้งกลไกเชิงสถาบันและความสัมพันธ์เชิงความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนควบคู่กันไป จึงจะนำไปสู่ระบบการปกครองที่มั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กษิดิศ รอดน้อย และพระชาณรงค์ ประเสริฐศรี. (2566). วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของนิโคโล มาเคียเวลลี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(5), 199-216.

ธีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี. (2543). *ปรัชญาโลกตะวันตก*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2569, จาก https://www.baanjomyut.com/ library_3/extension-1/western_philosophy/19.html.

ธีระวิทย์ เหลืองอุบล. (2523). *สถาปนิกผู้สร้าง ทฤษฎีการเมืองตะวันตก จากแม็คคีเอเวลลีถึงรูสโซ*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). *วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเกอร์. (2546). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

พลอย ธรรมาภิรานนท์. (2560). *นายทุนไทยในการเมือง: ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีเงื่อนไข*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2569, จาก https://www.the101.world/thai-capitalist/.

รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2561). สถาปนิกผู้สร้างทฤษฎีการเมืองตะวันตก: จากแม็คคิวเวลลี่ ถึง รุสโซ. *วารสารช่อพะยอม*, 29(1), 407-410.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2559). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาตสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.

สุรีย์ ศิลาวงษ์. (2567). *92 ปี '24 มิถุนา 2475' ทุนธิปไตย กุมสภาพ กลืนการเมือง*. สืบค้น 19 มิถุนายน 2569, จาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/1132732.

Michael, W. (2007). *Machiavelli, A Man Misunderstood*. London: Abacus.

Niccolo Machiavelli. (1950). *The Prince and The Discourses. Introduction by Max Lerner*. New York: Modern Library.